

**GODIŠNJI
IZVJEŠTAJ
O RADU KOMISIJE ZA
PRAĆENJE REALIZACIJE
PROGRAMA ZA SUZBIJANJE
NEFORMALNE EKONOMIJE ZA
2025.GODINU**

JUN, 2026.

***GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O RADU KOMISIJE ZA PRAĆENJE
REALIZACIJE PROGRAMA ZA SUZBIJANJE NEFORMALNE
EKONOMIJE ZA 2025.GODINU***

Jun 2026. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	7
1.1. Ključni prioriteti rada Komisije u 2025. godini	8
2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR RADA KOMISIJE	8
2.1. Osnov za obrazovanje Komisije	9
2.2. Nadležnosti i uloga Komisije	9
2.3. Misija i svrha osnivanja Komisije	9
2.4. Način rada Komisije	10
3. SASTAV KOMISIJE I ORGANIZACIJA RADA	10
3.1. Donošenje zaključaka	11
3.2. Uloga sekretara Komisije	12
4. PREGLED ODRŽANIH SJEDNICA U 2025. GODINI	12
5. PRAĆENJE REALIZACIJE PROGRAMA I AKCIONOG PLANA	13
5.1. Metodološki pristup	13
5.2. Zaključci kao operativni instrument	14
5.3. Pregled realizacije aktivnosti	14
6. DETALJNA ANALIZA KLJUČNIH OBLASTI DJELOVANJA	15
6.1. Digitalizacija poreske, carinske i poslovne administracije	15
6.2. Suzbijanje neformalne ekonomije u turizmu	15
6.3. Inspekcijski nadzor i ovlašćenja	16
6.4. Administrativne i fiskalne barijere	16
6.5. Međuinstitucionalna razmjena podataka i IT sistemi	16
7. KOMUNIKACIONA STRATEGIJA	17
8. MEĐUINSTITUCIONALNA KOORDINACIJA I KAPACITETI	17
9. OCJENA KOMISIJE O STANJU NEFORMALNE EKONOMIJE U CRNOJ GORI	18
10. PREGLED REALIZACIJE ZAKLJUČAKA KOMISIJE	19
11. IZAZOVI I OGRANIČENJA	20
12. ZAKLJUČNA OCJENA I PREDLOZI MJERA ZA UNAPREĐENJE RADA KOMISIJE ..	20

1. UVOD

Neformalna ekonomija predstavlja jedan od dugoročnih strukturnih izazova ekonomskog i društvenog razvoja Crne Gore, sa značajnim negativnim implikacijama na fiskalnu stabilnost, konkurentnost privrede, funkcionisanje tržišta rada i ostvarivanje socijalnih prava. Njeno prisustvo dovodi do smanjenja javnih prihoda, narušavanja jednakih uslova poslovanja, slabljenja zaštite radnika i otežanog sprovođenja javnih politika u ključnim oblastima.

U cilju sistemskog i koordinisanog pristupa ovom izazovu, Vlada Crne Gore je usvojila Program za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori za period 2024–2026 (u daljem tekstu: Program), kojim su definisani strateški ciljevi, operativne mjere i indikatori učinka u oblasti formalizacije ekonomskih tokova. Program je ujedno usklađen sa širim reformskim procesima, uključujući Fiskalnu strategiju, Reformsku agendu i obaveze koje proizilaze iz procesa pristupanja Evropskoj uniji.

Radi obezbjeđivanja efikasnog mehanizma praćenja realizacije Programa, formirana je Komisija za praćenje realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori (u daljem tekstu: Komisija), kao međuresorno tijelo zaduženo za koordinaciju aktivnosti, praćenje realizacije aktivnosti i izvještavanje Vlade Crne Gore i drugih nadležnih institucija.

Ovaj godišnji izvještaj obuhvata rad Komisije tokom 2025. godine, koja predstavlja prvu punu godinu njenog operativnog djelovanja Komisije u okviru važećeg Programa. Izvještaj je pripremljen radi upoznavanja i usvajanja od strane Vlade Crne Gore i pruža sveobuhvatan pregled aktivnosti Komisije, donijetih zaključaka, ostvarenih rezultata, identifikovanih izazova i preporuka za dalji period.

Poseban akcenat u izvještaju stavljen je na:

- način praćenja realizacije Programa i Akcionog plana,
- ulogu zaključaka Komisije kao operativnog instrumenta,
- međuinstitucionalnu koordinaciju i raspoložive kapacitete,
- identifikaciju prioriternih oblasti djelovanja tokom 2025. godine,
- doprinos Komisije ispunjavanju obaveza prema Evropskoj komisiji.

Takođe, izvještaj predstavlja objedinjeni prikaz rada Komisije i služi kao osnova za dalje planiranje aktivnosti u narednom periodu, u cilju nastavka procesa smanjenja obima neformalne ekonomije i jačanja institucionalnog okvira za formalno poslovanje.

1.1. Ključni prioriteti rada Komisije u 2025. godini

Rad Komisije tokom 2025. godine bio je usmjeren na operativno uspostavljanje funkcionalnog, fleksibilnog i efikasnog mehanizma praćenja realizacije Programa, imajući u vidu da je riječ o prvoj punoj godini operativnog djelovanja Komisije u okviru važećeg strateškog okvira.

Polazeći od složenosti reformskih procesa, dinamičnih institucionalnih promjena i potrebe za mjerljivim rezultatima u praksi, Komisija je tokom izvještajnog perioda definisala ključne prioritete koji su opredijelili način upravljanja realizacijom Programa i donošenje zaključaka u praksi, i to:

- uspostavljanje metodološkog pristupa praćenju realizacije Programa koji, pored formalnog praćenja izvršenja aktivnosti iz Akcionog plana, uključuje i praćenje indikatora učinka;
- korišćenje zaključaka Komisije kao osnovnog operativnog instrumenta za preciziranje nadležnosti institucija, definisanje rokova i prilagođavanje dinamike realizacije aktivnosti, bez potrebe za formalnim izmjenama strateških dokumenata;
- jačanje međuinstitucionalne koordinacije i razmjene podataka između organa nadležnih za poresku i carinsku politiku, inspekcijски nadzor, tržište rada, turizam i digitalizaciju javne uprave;
- identifikaciju i praćenje prioriternih oblasti djelovanja u kojima je neformalna ekonomija najizraženija, sa posebnim fokusom na digitalizaciju administrativnih procesa, suzbijanje neformalnog poslovanja u turizmu i unapređenje inspekcijskog nadzora; doprinos unapređenju kvaliteta izvještavanja i ispunjavanju obaveza Crne Gore u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji.

Definisani prioriteti predstavljali su osnov za planiranje rada Komisije, donošenje zaključaka i praćenje realizacije Programa tokom 2025. godine, kao i za izradu ovog godišnjeg izvještaja.

2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR RADA KOMISIJE

Komisija je obrazovana kao međuresorno tijelo Vlade Crne Gore sa ciljem obezbjeđivanja koordinisanog, sistematičnog i kontinuiranog praćenja sprovođenja mjera definisanih Programom za period 2024–2026.

Ovakvo institucionalno rješenje uspostavljeno je radi obezbjeđivanja efikasnog mehanizma koordinacije i praćenja realizacije Programa, u okviru kojeg se mjere sprovode kroz nadležnosti velikog broja institucija i obuhvataju različite sektore javnih politika.

2.1. Osnov za obrazovanje Komisije

Osnov za obrazovanje Komisije sadržan je u Programu, kojim je prepoznata potreba za uspostavljanjem posebnog mehanizma koji omogućava:

- praćenje realizacije definisanih aktivnosti i mjera,
- identifikaciju prepreka u implementaciji,
- unapređenje koordinacije između nadležnih institucija,
- redovno izvještavanje Vlade Crne Gore i relevantnih međunarodnih partnera.

Komisija ima savjetodavnu i koordinacionu ulogu, čiji je mandat usmjeren na praćenje, a ne na direktno sprovođenje aktivnosti, čime je obezbijedena jasna podjela nadležnosti između Komisije i resornih institucija.

2.2. Nadležnosti i uloga Komisije

U okviru svog mandata, Komisija je nadležna da:

- prati realizaciju Programa i pratećeg Akcionog plana,
- razmatra izvještaje nadležnih institucija o sprovođenju aktivnosti iz njihove nadležnosti,
- donosi zaključke u cilju unapređenja realizacije Programa,
- inicira izmjene pristupa realizaciji aktivnosti, u skladu sa identifikovanim izazovima,
- doprinosi unapređenju međuinstitucionalne saradnje i razmjene podataka,
- učestvuje u pripremi izvještaja za Vladu Crne Gore i Evropsku komisiju.

Tokom 2025. godine Komisija je djelovala kao centralna tačka koordinacije između institucija uključenih u borbu protiv neformalne ekonomije, posebno u oblastima poreske i carinske politike, inspekcijskog nadzora, turizma, tržišta rada i digitalizacije javne uprave.

2.3. Misija i svrha osnivanja Komisije

Komisija je osnovana sa ciljem da obezbijedi jedinstven, koordinisan i kontinuiran pristup praćenju realizacije Programa, imajući u vidu da se mjere definisane Programom sprovode kroz nadležnosti velikog broja institucija i zahtijevaju visok nivo međuresorne saradnje.

Svrha osnivanja Komisije nije u preuzimanju ili dupliranju nadležnosti resornih organa, već u uspostavljanju mehanizma koji omogućava horizontalno sagledavanje realizacije Programa, povezivanje aktivnosti različitih institucija i pravovremenu identifikaciju sistemskih izazova koji prevazilaze pojedinačne resorne okvire.

Kroz svoj rad, Komisija obezbjeđuje:

- koordinaciju i usklađivanje aktivnosti institucija uključenih u realizaciju Programa;
- praćenje realizacije mjera i identifikaciju prepreka u njihovom sprovođenju;
- donošenje zaključaka kojima se preciziraju nadležnosti, definišu prioritete i unapređuje operativna realizacija Programa;
- objedinjavanje informacija i podataka u cilju kvalitetnog i sveobuhvatnog izvještavanja Vlade Crne Gore i međunarodnih partnera.

Na ovaj način, Komisija predstavlja centralni mehanizam upravljanja procesom praćenja realizacije Programa, koji doprinosi jačanju međuinstitucionalne saradnje, povećanju transparentnosti i unapređenju efikasnosti mjera usmjerenih na suzbijanje neformalne ekonomije.

2.4. Način rada Komisije

Komisija radi u skladu sa Poslovníkom o radu, koji je usvojen na konstitucionalnoj sjednici, a kojim su uređeni načini sazivanja i održavanja sjednica, donošenje zaključaka, način izvještavanja i administrativna podrška radu Komisije.

Rad Komisije tokom 2025. godine obilježili su:

- redovno održavanje sjednica,
- razmatranje kompleksnih međuresornih pitanja,
- donošenje obavezujućih zaključaka i
- kontinuirana komunikacija sa nadležnim institucijama.

Posebna vrijednost rada Komisije ogleda se u fleksibilnom pristupu realizaciji Programa, kroz donošenje zaključaka koji su omogućili prilagođavanje dinamike i sadržaja aktivnosti, bez potrebe za formalnom izmjenom strateških dokumenata, što je u praksi doprinijelo efikasnijem praćenju realizacije.

3. SASTAV KOMISIJE I ORGANIZACIJA RADA

Komisija je formirana kao međuresorno tijelo koje okuplja predstavnike ključnih institucija nadležnih za kreiranje i sprovođenje politika u oblasti suzbijanja neformalne ekonomije.

Sastav Komisije odražava potrebu za sveobuhvatnim i koordinisanim pristupom ovom složenom društveno-ekonomskom izazovu, imajući u vidu da neformalna ekonomija obuhvata različite sektore i oblasti, uključujući poresku i carinsku politiku, tržište rada, turizam, inspekcijски nadzor, prostorno planiranje i digitalizaciju javne uprave.

Komisiju čine predstavnici sljedećih institucija:

- Ministarstva finansija,
- Ministarstva ekonomskog razvoja,
- Ministarstva javne uprave,
- Ministarstva pravde,
- Ministarstva turizma,
- Ministarstva rada i socijalnog dijaloga,
- Ministarstva saobraćaja,
- Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine,
- Poreske uprave,
- Uprave carina,
- Uprave policije,
- Sekretarijata Savjeta za konkurentnost,
- Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore,
- drugih nadležnih institucija, u skladu sa Programom.

Rad Komisije koordinira predsjednica Komisije, dok administrativne, stručne i tehničke poslove obavlja sekretar Komisije, koji ima ključnu ulogu u pripremi materijala za sjednice, komunikaciji sa članovima Komisije, prikupljanju izvještaja nadležnih institucija i izradi radnih i analitičkih dokumenata.

3.1. Donošenje zaključaka

Zaključci Komisije predstavljaju osnovni operativni instrument praćenja realizacije Programa. Donose se konsenzusom ili većinom glasova prisutnih članova, u skladu sa Poslovníkom o radu.

Tokom 2025. godine, Komisija je razvila praksu donošenja obavezujućih zaključaka, kojima se:

- preciziraju nadležnosti institucija,
- definišu rokovi i prioritete,
- unapređuje koordinacija između resora,
- obezbjeđuje kontinuirano izvještavanje o realizaciji aktivnosti.

Ovakav pristup omogućio je fleksibilnost u sprovođenju Programa, posebno u uslovima institucionalnih i organizacionih promjena koje su obilježile 2025. godinu.

3.2. Uloga sekretara Komisije

Sekretar Komisije imao je značajnu ulogu u operativnom funkcionisanju Komisije, naročito u:

- pripremi dnevnog reda i materijala za sjednice,
- vođenju zapisnika i evidencije zaključaka,
- praćenju realizacije zaključaka,
- komunikaciji sa članovima Komisije i nadležnim institucijama,
- objedinjavanju podataka i informacija u cilju izrade izvještaja

Sekretar Komisije imao je ključnu ulogu u obezbjeđivanju kontinuiteta rada i kvaliteta izvještavanja, naročito u dijelu praćenja realizacije zaključaka, objedinjavanja podataka i izrade ovog izvještaja.

4. PREGLED ODRŽANIH SJEDNICA U 2025. GODINI

Tokom 2025. godine Komisija je održala šest sjednica, na kojima su razmatrana ključna pitanja u vezi sa realizacijom Programa i Akcionog plana, kao i pitanja međuinstitucionalne koordinacije, pripreme i izrade pratećih dokumenata.

Rad Komisije u toku sjednica bio je usmjeren na praćenje realizacije aktivnosti, donošenje operativnih zaključaka, identifikovanje prioriternih oblasti djelovanja i pripremu osnove za izradu godišnjeg izvještaja o radu Komisije.

Pregled održanih sjednica sa ključnim temama i zaključcima dat je u tabeli u nastavku.

Tabela 1: Pregled sjednica Komisije u 2025.godini

Red. br.	Datum sjednice	Ključne teme	Ključni zaključci
1.	24.03.2025.	Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2024. godinu; način praćenja realizacije i prioriteta	Utvrđen način praćenja realizacije Akcionog plana kroz zaključke Komisije; definisani prioriteta za naredni period;
2.	30.05.2025.	Inovirani pristup izvještavanju; indikatori učinka; ključni izazovi	Usvojen inovirani pristup izvještavanju sa fokusom na indikatore učinka i mjerljive rezultate;
3.	30.06.2025.	Status realizacije Akcionog plana u prvih šest mjeseci 2025. godine; koordinacija	Inicirane dodatne aktivnosti u cilju unapređenja međuinstitucionalne koordinacije;
4.	29.09.2025.	Komunikaciona strategija; status realizacije aktivnosti; institucionalni kapaciteti	Donijeti zaključci u vezi sa izradom i upućivanjem

			Komunikacione strategije Vladi Crne Gore;
5.	10.11.2025.	Analiza neformalne ekonomije na lokalnom nivou; presjek realizacije zaključaka	Razmotrena Analiza neformalne ekonomije; utvrđena potreba objedinjavanja pregleda zaključaka;
6.	26.12.2025.	Pregled zaključaka Komisije; priprema godišnjeg izvještaja	Dogovoreni naredni koraci za izradu godišnjeg izvještaja o radu Komisije za 2025. godinu

5. PRAĆENJE REALIZACIJE PROGRAMA I AKCIONOG PLANA

Jedan od osnovnih zadataka Komisije tokom 2025. godine bio je kontinuirano praćenje realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u Crnoj Gori za period 2024–2026, kao i Akcionog plana koji prati implementaciju definisanih strateških i operativnih ciljeva.

5.1. Metodološki pristup

Komisija je tokom 2025. godine razvila i primjenjivala metodološki pristup koji se zasnivao na kombinaciji:

- formalnog praćenja realizacije aktivnosti iz Akcionog plana,
- praćenja indikatora učinka i uspjeha,
- redovnog izvještavanja nadležnih institucija,
- analize kvalitativnih i kvantitativnih podataka.

Ovakav pristup omogućio je realniji i objektivniji prikaz stanja u oblasti suzbijanja neformalne ekonomije, naročito u situacijama kada formalna realizacija pojedinih aktivnosti nije bila završena u predviđenim rokovima, ali su ostvareni mjerljivi efekti u praksi.

Komisija je posebno istakla da je u kontekstu kompleksnosti reformskih procesa, institucionalnih promjena i zakonodavnih procedura, neophodno posmatrati realizaciju Programa kroz širi skup pokazatelja, a ne isključivo kroz formalno izvršenje pojedinačnih aktivnosti.

Komisija je primjenjivala metodološki pristup koji kombinuje formalno praćenje aktivnosti, analizu indikatora učinka, redovno izvještavanje institucija i kvalitativnu i kvantitativnu analizu podataka. Time je omogućen realniji uvid u efekte sprovedenih mjera.

5.2. Zaključci kao operativni instrument

Komisija je tokom 2025.godine zauzela stav da se izmjene, dopune i preciziranja aktivnosti Akcionog plana realizuju kroz obavezujuće zaključke Komisije, umjesto kroz formalnu reviziju dokumenta.

Ovakav pristup pokazao se kao efikasan, jer je omogućio:

- bržu reakciju na identifikovane probleme,
- prilagođavanje dinamike i sadržaja aktivnosti,
- jasnije definisanje nadležnosti institucija,
- lakše praćenje realizacije kroz zaključke.

Zaključci Komisije postali su osnovni mehanizam operativnog upravljanja realizacijom Programa, kao i ključni izvor informacija za izradu godišnjeg izvještaja o radu Komisije.

5.3. Pregled statusa realizacije aktivnosti

Ovaj pregled daje sumarnu procjenu realizacije aktivnosti iz Akcionog plana tokom 2025. godine, sa ciljem sagledavanja opšteg napretka i identifikacije ključnih izazova u sprovođenju Programa, dok će se detaljna analiza i status realizacije pojedinačnih aktivnosti, po nosiocima aktivnosti pripremati u okviru posebnog Godišnjeg izvještaja o realizaciji Akcionog plana Programa.

- Na osnovu razmatranja izvještaja nadležnih institucija i analize realizacije aktivnosti tokom 2025. godine, Komisija je konstatovala da:
  - dio aktivnosti je realizovan u skladu sa planiranom dinamikom,
  - značajan broj aktivnosti je u fazi realizacije ili se sprovodi kontinuirano,
  - određeni broj aktivnosti je realizovan djelimično, prvenstveno zbog objektivnih okolnosti.
- Kao ključni faktori koji su uticali na dinamiku realizacije identifikovani su:
  - promjene u organizacionoj strukturi državne uprave,
  - reorganizacija i formiranje novih resora,
  - ograničeni kadrovski kapaciteti,
  - složenost zakonodavnih procedura.

Uprkos navedenim izazovima, Komisija je ocijenila da je u 2025. godini ostvaren napredak u oblasti suzbijanja neformalne ekonomije, naročito kada se posmatraju indikatori učinka i efekti sprovedenih mjera.

6. DETALJNA ANALIZA KLJUČNIH OBLASTI DJELOVANJA

U skladu sa donijetim zaključcima i identifikovanim prioritetima, Komisija je tokom 2025. godine posebnu pažnju posvetila sljedećim ključnim oblastima djelovanja.

6.1. Digitalizacija poreske, carinske i poslovne administracije

Digitalizacija je prepoznata kao jedan od najvažnijih instrumenata u borbi protiv neformalne ekonomije. Tokom 2025. godine zabilježen je napredak u oblasti:

- elektronske fiskalizacije,
- unapređenja informacionih sistema Poreske uprave i Uprave carina,
- povezivanja registara i razmjene podataka.

Poreska uprava je tokom izvještajnog perioda radila na razvoju novih softverskih rješenja, unapređenju centralnih registara i povezivanju sa bankarskim sektorom, čime su stvoreni preduslovi za efikasnije praćenje prihoda i suzbijanje neformalnih tokova.

Uprava carina je, sa svoje strane, unaprijedila postupke procjene carinske vrijednosti robe, naročito u dijelu upotrebljivanih vozila i akciznih proizvoda, čime su smanjeni prostori za zloupotrebe i povećani javni prihodi.

6.2. Suzbijanje neformalne ekonomije u turizmu

Neformalna ekonomija u turizmu, naročito u segmentu nelegalnog smještaja, identifikovana je kao jedna od prioritarnih oblasti djelovanja.

Tokom 2025. godine Komisija je pratila aktivnosti nadležnih institucija usmjerene na:

- povećanje broja registrovanih izdavalaca smještaja,
- unapređenje sistema prijave i evidencije gostiju,
- pojačane inspeksijske nadzore tokom turističke sezone.

Zabilježen je pozitivan trend u formalizaciji smještajnih kapaciteta, uz povećan obuhvat poreskih obveznika i poboljšanu naplatu javnih prihoda. Komisija je konstatovala da je neophodno nastaviti sa ovim aktivnostima i u narednom periodu, uz dodatno jačanje digitalnih rješenja i međuinstitucionalne saradnje.

6.3. Inspekcijski nadzor i ovlašćenja

Jedan od ključnih izazova u suzbijanju neformalne ekonomije odnosi se na ograničenja u oblasti inspekcijskog nadzora, naročito u pogledu ulaska u privatne objekte u slučaju osnovane sumnje na nelegalno poslovanje.

Tokom 2025. godine Komisija je pratila aktivnosti u vezi sa unapređenjem zakonodavnog okvira, uključujući izmjene Zakona o inspekcijskom nadzoru i Zakona o prekršajima, kojima se nastoje obezbijediti veća ovlašćenja inspektora uz poštovanje osnovnih prava građana.

Komisija je ocijenila da jačanje inspekcijskih ovlašćenja predstavlja jedan od ključnih preduslova za efikasno suzbijanje neformalne ekonomije.

6.4. Administrativne i fiskalne barijere

Smanjenje administrativnih i fiskalnih barijera prepoznato je kao važan faktor u podsticanju formalnog poslovanja.

Tokom 2025. godine Komisija je pratila aktivnosti u vezi sa:

- analizom parafiskalnih nameta,
- ažuriranjem Registra nameta,
- identifikacijom mogućnosti za ukidanje, smanjenje ili objedinjavanje nameta.

Komisija je zaključila da transparentnost i racionalizacija sistema nameta predstavljaju važan korak ka unapređenju poslovnog ambijenta i smanjenju motivacije za neformalno poslovanje.

6.5. Međuinstitucionalna razmjena podataka i IT sistemi

Efikasno suzbijanje neformalne ekonomije zahtijeva visok nivo razmjene podataka između institucija.

Tokom 2025. godine ostvareni su pomaci u oblasti:

- povezivanja registara,
- unapređenja IT infrastrukture,
- razmjene podataka između poreskih, carinskih i inspekcijskih organa.

Komisija je konstatovala da je neophodno nastaviti sa unapređenjem interoperabilnosti sistema, uz dodatna ulaganja u IT kapacitete i ljudske resurse.

7. KOMUNIKACIONA STRATEGIJA

Komisija je tokom 2025. godine posvetila posebnu pažnju pitanjima komunikacije i informisanja javnosti u oblasti suzbijanja neformalne ekonomije, polazeći od stava da represivne mjere same po sebi nijesu dovoljne bez promjene društvenih stavova i ponašanja.

U tom kontekstu, razmatrana je Komunikaciona strategija za smanjenje društvene prihvatljivosti neformalne ekonomije, koja je izrađena uz stručnu podršku i u skladu sa savremenim pristupima javnim politikama usmjerenim na promjenu ponašanja.

Komisija je konstatovala da Strategija:

- prepoznaje ključne ciljne grupe (građane, privredu, mlade, turiste),
- sadrži jasne komunikacione poruke i kanale,
- predviđa međuinstitucionalnu koordinaciju i uključivanje socijalnih partnera.

Zaključeno je da Strategija mora biti usvojena na nivou Vlade Crne Gore, kako bi se obezbijedila puna institucionalna podrška, jasna politička poruka i dugoročna održivost sprovođenja. Tokom 2025. godine sprovedene su konsultacije i javna rasprava, a Strategija je pripremljena za dalje razmatranje i usvajanje.

8. MEĐUINSTITUCIONALNA KOORDINACIJA I KAPACITETI

Rad Komisije u 2025. godini pokazao je da efikasno suzbijanje neformalne ekonomije zahtijeva visok stepen međuinstitucionalne koordinacije, kao i adekvatne ljudske i tehničke kapacitete.

Komisija je identifikovala niz izazova u ovom segmentu, među kojima se posebno izdvajaju:

- nedostatak kadrovskih kapaciteta u Poreskoj upravi, Upravi carina i inspekcijским službama,
- kašnjenja u odobravanju kadrovskih planova i sistematizacija,
- ograničeni IT kapaciteti u pojedinim institucijama.

U tom kontekstu, Komisija je inicirala i pratila saradnju sa Koordinacionim tijelom za usklađivanje i praćenje inspekcijskog nadzora, kao i razmatranje statusa platforme „Budi odgovoran“, kao alata za prijavljivanje neformalne ekonomije.

Komisija je zaključila da je neophodno:

- dodatno jačati institucionalne kapacitete,
- unaprijediti razmjenu podataka između organa,
- obezbijediti stabilne i funkcionalne digitalne alate.

9. OCJENA KOMISIJE O STANJU NEFORMALNE EKONOMIJE U CRNOJ GORI

Na osnovu praćenja realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije, razmatranja izvještaja nadležnih institucija, donijetih zaključaka i diskusija vođenih tokom sjednica u 2025. godini, Komisija daje objedinjenu i kvalitativnu ocjenu stanja neformalne ekonomije u Crnoj Gori.

Komisija konstatuje da neformalna ekonomija i dalje predstavlja značajan strukturni izazov za ekonomski i društveni razvoj Crne Gore, ali da su tokom 2025. godine uočeni određeni pomaci u pravcu jačanja formalnih tokova, naročito u oblastima koje su bile u fokusu institucionalnih aktivnosti i pojačanog nadzora.

Stanje u oblasti neformalne ekonomije u izvještajnom periodu može se okarakterisati kao postepeno unapređenje institucionalnog okvira, uz dalje prisutne sistemske slabosti koje utiču na obim i strukturu neformalne ekonomije. Uočen je napredak u dijelu jačanja administrativnih i kontrolnih kapaciteta, unapređenja digitalnih rješenja i formalizacije pojedinih ekonomskih aktivnosti, dok istovremeno ostaju izraženi izazovi u pogledu inspeksijskog nadzora, kadrovskih kapaciteta i trajanja zakonodavnih procedura.

Na osnovu dostupnih podataka i praćenja realizacije mjera, Komisija konstatuje da su tokom 2025. godine posebno vidljivi trendovi koji se odnose na jačanje uloge digitalnih alata u poreskoj i carinskoj administraciji, povećanje obuhvata formalizovanih aktivnosti u pojedinim sektorima, naročito u turizmu, kao i unapređenje međuinstitucionalne saradnje i razmjene podataka, iako još uvijek nedovoljno ujednačeno po sektorima. Istovremeno, primjetna je veća usmjerenost institucija na praćenje indikatora učinka, pored formalne realizacije aktivnosti.

Uprkos uočenim pomacima, Komisija konstatuje da su i dalje prisutni brojni strukturni izazovi koji ograničavaju brže i značajnije smanjenje obima neformalne ekonomije, među kojima se posebno izdvajaju ograničeni ljudski i tehnički kapaciteti nadležnih institucija, složenost i trajanje zakonodavnih procedura, potreba za daljim unapređenjem inspeksijskih ovlašćenja i prakse nadzora, nedovoljno razvijena interoperabilnost informacionih sistema, kao i postojanje društvene tolerancije prema određenim oblicima neformalne ekonomije. Neki od ključnih izazova neformalne ekonomije, koji bi se za ovaj period mogli izdvojiti su:

- Organizacione promjene dovode do prekida kontinuiteta u sprovođenju određenih aktivnosti. Razlog je što proces prilagođavanja novim sistemima i procedurama

često zahtijeva dodatno vrijeme i resurse, što rezultira kašnjenjem u realizaciji planiranih aktivnosti.

- Nedovoljni administrativni kapaciteti, kao i preopterećenost postojećih službenika značajno umanjuju efikasnost rada institucije.
- Nedovoljna saradnja između ključnih institucija. Takođe, usljed organizacionih promjena remete se kanali komunikacije i proces koordinacije između institucija. Nedovoljna koordinacija može dovesti do dupliranja napora, propuštanja ključnih aktivnosti ili neefikasne implementacije Programa.
- Nedovoljna svijest građana o posljedicama neformalne ekonomije, kao i njihovoj ulozi u suzbijanju iste.

Polazeći od ovakve ocjene stanja, Komisija je tokom 2025. godine kroz svoj rad i donošenje zaključaka nastojala da adresira identifikovane izazove, ojača institucionalnu koordinaciju i unaprijedi operativnu realizaciju Programa. Zaključci Komisije predstavljali su ključni instrument putem kojeg su definisani prioriteti, precizirane nadležnosti i usmjeravane aktivnosti nadležnih institucija u skladu sa uočenim stanjem i trendovima.

10. PREGLED REALIZACIJE ZAKLJUČAKA KOMISIJE

Tokom 2025. godine Komisija je donijela veći broj zaključaka koji su predstavljali osnovni mehanizam praćenja realizacije Programa i Akcionog plana.

Na osnovu objedinjene analize zaključaka, Komisija je konstatovala da je:

- značajan dio zaključaka je realizovan,
- dio zaključaka se sprovodi kontinuirano,
- pojedini zaključci su u fazi realizacije i zavise od zakonodavnih ili institucionalnih procesa.

Zaključci Komisije obuhvatali su pitanja:

- preciziranja nadležnosti institucija,
- unapređenja digitalizacije,
- jačanja inspeksijskog nadzora,
- smanjenja administrativnih i fiskalnih barijera,
- komunikacionih politika.

11. IZAZOVI, OGRANIČENJA I POTENCIJALNI RIZICI U RADU KOMISIJE

Tokom izvještajnog perioda Komisija je identifikovala sljedeće ključne izazove:

- ✓ složenost zakonodavnih procedura i trajanje reformskih procesa,
- ✓ institucionalne promjene i reorganizaciju državne uprave,
- ✓ ograničene ljudske i tehničke kapacitete,
- ✓ potrebu za jačom političkom i javnom podrškom.

Komisija ocjenjuje da su navedeni izazovi objektivne prirode i da nijesu umanjili značaj ostvarenih rezultata, ali ukazuju na potrebu dodatnih napora u narednom periodu.

Pored identifikovanih izazova i ograničenja, Komisija ukazuje i na određene potencijalne rizike koji mogu uticati na dinamiku i kvalitet daljeg praćenja realizacije Programa za suzbijanje neformalne ekonomije.

Ključni rizici odnose se, prije svega, na:

- ✓ Mogućnost rada i jasnoću nadležnosti uključenih institucija;
- ✓ Produžavanje zakonodavnih procedura, koje može usporiti realizaciju pojedinih mjera predviđenih Programa i Akcionim planom;
- ✓ Nedovoljno jačanje ljudskih kapaciteta nadležnih institucija, naročito u dijelu inspeksijskog nadzora i digitalne infrastrukture;
- ✓ Rizik od nedovoljne međuinstitucionalne razmjene podataka i neujednačene primjene digitalnih rješenja;
- ✓ Potencijalno smanjenje političkog ili javnog fokusa na pitanje suzbijanja neformalne ekonomije u uslovima drugih prioritarnih politika.

Komisija ocjenjuje da se navedeni rizici mogu ublažiti kroz nastavak redovnog rada Komisije, jačanje međuinstitucionalne koordinacije, pravovremeno donošenje zaključaka i kontinuiranu podršku Vlade Crne Gore realizaciji Programa.

12. ZAKLJUČNA OCJENA I PREDLOZI MJERA ZA UNAPREĐENJE RADA KOMISIJE

Komisija je tokom 2025. godine uspostavila stabilan i funkcionalan okvir za praćenje realizacije Programa, čime je stvoren osnov za kontinuirano i koordinisano praćenje sprovođenja definisanih mjera.

Rad Komisije u izvještajnom periodu doprinio je:

- boljoj koordinaciji nadležnih institucija,
- unapređenju praćenja realizacije aktivnosti,
- fokusiranju na prioritetne oblasti djelovanja,
- realnijem i kvalitetnijem izvještavanju.

U cilju daljeg unapređenja rada Komisije i jačanja efikasnosti praćenja realizacije Programa, a imajući u vidu uočene izazove i ograničenja, definišu se sljedeći predlozi mjera za unapređenje njenog djelovanja u narednom periodu:

- nastavak jačanja institucionalnih i kadrovskih kapaciteta od značaja za efikasan rad Komisije,
- nastavak procesa digitalizacije i unapređenja interoperabilnosti sistema relevantnih za praćenje realizacije Programa,
- podrška usvajanju i sprovođenju Komunikacione strategije na nivou Vlade, kao važnog instrumenta u ostvarivanju ciljeva Programa,
- nastavak rada Komisije kao ključnog mehanizma za koordinisano i kontinuirano praćenja realizacije Programa, uz jasno definisane prioritete.